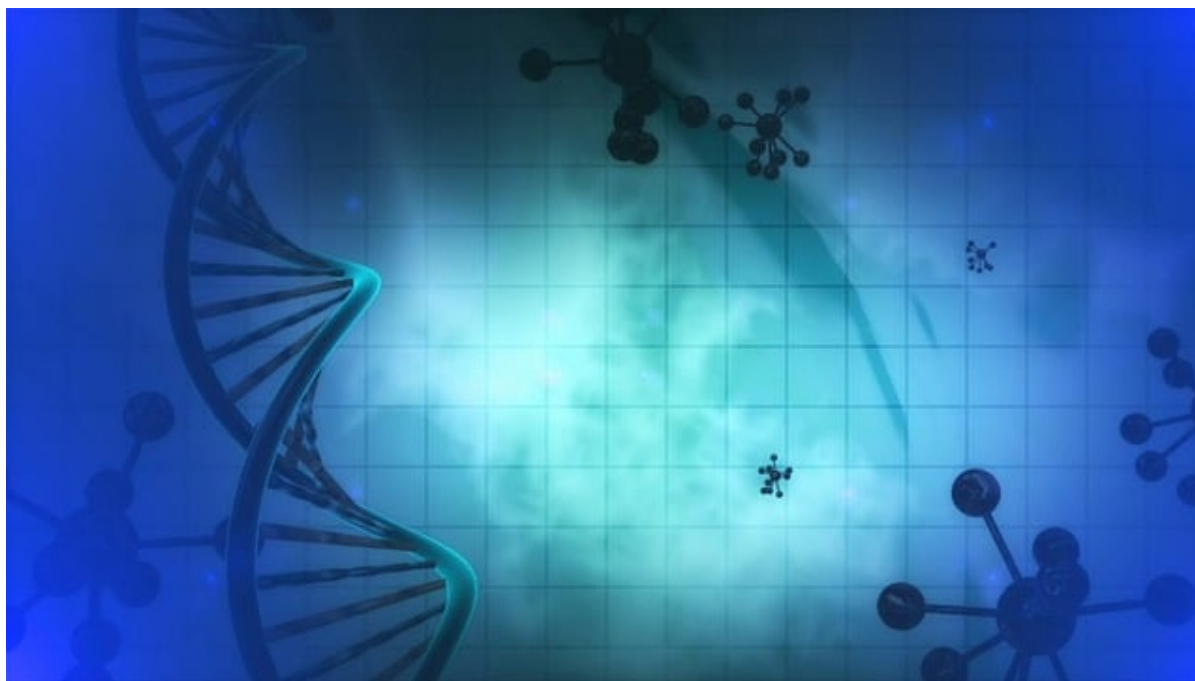

NGT na európskej pôde

Poľské predsedníctvo od januára 2025 opätovne začalo diskusie v Rade Európskej únie o nových genomických technikách (NGTs) s cieľom dosiahnuť kvalifikovanú väčšinu v Rade, aby sa mohli začať dialógy s Európskym parlamentom a Komisiou. Európsky parlament prijal pozíciu k NGTs na začiatku februára 2024.

Poľsko zdôraznilo, že je potrebné aj napriek zablokovaným rokovaniam v Rade v otázke NGTs pokročiť, a to najmä s ohľadom na konkurencieschopnosť a udržateľnosť európskeho poľnohospodárstva, ale aj s ohľadom na záväzky, ktoré dala Únia administratíve amerického prezidenta Donalda Trampa s cieľom vyhnúť sa obchodnej vojne.

Poľsko medzi januárom a marcom 2025 predstavilo niekoľko kompromisných verzií stanoviska, zástupcovia členských štátov Európskej únie v rámci Coreper I schválili v polovici marca finálny mandát Rady pre rokovania s európskymi inštitúciami.

Pozícia Rady

Pozícia Rady podporila zavedenie dvoch kategórií NGT - NGT1 a NGT2. Rastliny kategórie NGT 1 sa môžu vyskytovať prirodzene, prípadne konvenčnými metódami šľachtenia a podľa Rady by mali byť vyňaté z pravidiel, ktoré sú v súčasnosti stanovené v právnych predpisoch o GMO. Táto kategória by podľa Rady nemusela byť označovaná (s výnimkou osív). Rastliny kategórie NGT2 by mali byť všetky ostatné rastliny NGT, na ktoré by sa mali uplatňovať pravidlá podľa právnych predpisov GMO, a to vrátane hodnotenia rizika a povolenia pred uvedením na trh. Táto kategória by mala byť povinne označovaná. Rada tiež podporila vylúčenie použitia všetkých NGTs v ekologickom poľnohospodárstve.

Rada však navrhla aj niekoľko zmien oproti návrhu Európskej komisie. Patrí medzi ne výnimka z pestovania (na základe mandátu Rady môžu členské štáty rozhodnúť o zákaze pestovania rastlín kategórie 2 NGT na svojom území), voliteľné opatrenia pre koexistenciu (členské štáty môžu prijať opatrenia, aby zabránili nechcenej prítomnosti rastlín kategórie 2 NGT v iných produktoch, a budú musieť prijať opatrenia, aby zabránili cezhraničnej kontaminácii), aby sa zabránilo nechcenému

výskytu rastlín kategórie 1 NGT v ekologickom poľnohospodárstve na ich území, najmä v oblastiach so špecifickými zemepisnými podmienkami, ako sú niektoré stredomorské ostrovné krajiny a ostrovné oblasti. Podľa novej pozície Rady musia tiež spoločnosti alebo šľachtitelia pri podaní žiadosti o registráciu rastliny alebo produktu kategórie 1 NGT predložiť informácie o všetkých existujúcich alebo prebiehajúcich patentoch.

Verejná databáza

Informácie o patentoch musia byť zahrnuté do verejne prístupnej databázy zriadenej Komisiou, ktorá obsahuje zoznam všetkých NGT rastlín, ktoré získali štatút kategórie 1. Cieľom databázy je zabezpečiť transparentnosť týkajúcu sa rastlín kategórie NGT 1. V prípade potreby musia byť informácie o patentoch zaradených do tejto databázy aktualizované. Okrem toho môžu spoločnosti alebo šľachtitelia dobrovoľne informovať o zámere držiteľa patentu udeliť licenciu na používanie patentovanej rastliny alebo produktu NGT 1 za spravodlivých podmienok. Rada tiež predpokladá vytvorenie skupiny odborníkov na vplyv patentov na rastliny NGT, v ktorej budú zastúpení odborníci zo všetkých členských štátov a Európskeho patentového úradu. Európska Komisia by mala byť povinná jeden rok po nadobudnutí účinnosti nariadenia zverejniť štúdiu o vplyve patentovania na inovácie, na dostupnosť osív pre poľnohospodárov a na konkurencieschopnosť odvetvia šľachtenia rastlín v EÚ. Štúdia by sa tiež mala zamerať na to, ako môžu mať šľachtitelia prístup k patentovaným rastlinám NGT.

Kategórie NGT 2 musia byť podľa Rady v súlade s návrhom Komisie označené štítkom, ktorý ich ako také označuje. Rada navrhuje, aby v prípade, že sa na etikete objavia informácie o modifikovaných vlastnostiach, zahrňali všetky príslušné vlastnosti (napr. ak je rastlina vďaka genomickým zmenám zároveň bezlepková a odolná voči suchu, mali by byť na etikete uvedené buď obe tieto vlastnosti alebo žiadna z nich). Rada však uvádza, že tolerancia k herbicídum nemôže byť jedným zo znakov pre rastliny kategórie 1 NGT.

Teraz sa budú môcť začať trialógy.

Na pripomenutie

Európsky parlament prijal začiatkom februára minulého roka počas plenárneho zasadnutia stanovisko k novým genomickým technikám. Parlament pozíciu prijal pomerom hlasov 307 za, 263 proti, 41 europoslancov sa zdržalo hlasovania. Europoslanci podporili vytvorenie dvoch kategórií genomických techník, NGT1 a NGT2. Kategória NGT1 by sa mala vzťahovať na rastliny, ktoré sú „nerozoznatelné“ od rastlín získaných konvenčným šľachtením, pričom rastliny v kategórii NGT2 by boli charakteristické komplexnejšími modifikáciami a museli by sa na ne teda vzťahovať aj prísnejšie pravidlá, než na kategóriu NGT1. Pravidlá pre kategóriu NGT1 by mali byť flexibilnejšie, ako pri NGT2, ale rovnako bude kategória NGT1 podliehať vnútroštátnemu overovaciemu postupu a konzultáciám s Európskym úradom pre bezpečnosť potravín (EFSA).

Zhodne podľa návrhu Komisie Parlament podporil zákaz používania NGT1 aj NGT2 v ekologickom poľnohospodárstve, pri NGT1 by však malo v budúcnosti byť realizované posúdenie zlučiteľnosti použitia NGT1 v ekologickom poľnohospodárstve, a to po siedmich rokoch od nadobudnutia účinnosti nových pravidiel. Európsky parlament sa zhodol na zavedení úplného zákazu patentov pre NGT, aby sa predišlo právnej neistote, zvýšeným nákladom a vzniku nových závislostí pre poľnohospodárov a pestovateľov. Podľa europoslancov by tiež mal byť vytvorený verejný online zoznam všetkých odrôd NGT1. Európsky parlament tak odhlasoval svoj mandát a môže začať rokovania v trialógu s Komisiou a Radou.